

5. בטיחות, ביטחון ושעת חירום

5.3 ביטחון

5.3-56 נוהלי ביטחון בבתי הספר - עקרונות האבטחה

1. מטרת האבטחה

מטרת האבטחה במוסדות החינוך הן:

- 1.1 לאבטח את התלמידים, את המורים, את צוות העובדים ואחרים ולאפשר קיום לימודים סדירים
- 1.2 להרתיע גורמים עוינים (גם פליליים) ולמנוע מהם ביצוע פיגוע במוסדות החינוך על ידי החדרת מטעני חבלה והנחתם בתוך המוסד או סמוך לו וביצוע הרג בנשק חם או קר באוכלוסיית המוסד או השתלטות על מוסד החינוך לשם לקיחת בני ערובה למטרות מיקוח
- 1.3 לקיים את הסדר הציבורי על פי החלטת הממשלה.

2. שיטת האבטחה

2.1 שמירה – כללי

א. **משטרת ישראל** תאשר הצבת מאבטח/שומר במוסד חינוכי הממומן על ידה ב-100% או ב-64%, בהתאם לתבחינים שנקבעו על ידה ובכפופות לצורך המבצעי ולתקציב, באמצעות קב"ט מוסדות החינוך ברשות המקומית, אלא אם כן נקבע אחרת על ידי קצין אבטחה של משטרת ישראל, על פי העקרונות האלה:

(1) הצבת מאבטח על פי התקן של משטרת ישראל ובמימונה

(2) הצבת מאבטח/שומר על ידי הרשות המקומית/הבעלות על פי הקריטריונים שקבעה משטרת ישראל.

ב. מוסד חינוכי ללא מאבטח יפעל על פי הנוהל שיוגדר על ידי משטרת ישראל ועל ידי קב"ט מוסד החינוך לקיום שגרת אבטחה.

ג. במוסדות חינוך במגזר הערבי יוצבו שומרים לא חמושים על פי הקריטריונים שנקבעו על ידי משטרת ישראל.

ד. בנוסף לתקן שנקבע על ידי משטרת ישראל תבוצע הערכת מצב בתיאום עם משרד החינוך להצבת מאבטחים/שומרים במקומות מאוימים. את הבקשה יש להעביר דרך קצין האבטחה המקומי/ האזורי בתיאום עם קב"ט המחוז לחוליית מוסדות החינוך בחטיבת האבטחה ולמטה משרד החינוך (לממונה על אבטחת מוס"ח ומתקנים ארצי).

2.2 עקרונות האבטחה

2.2.1 האבטחה במוסדות החינוך מבוססת על מאבטח/שומר סטטי בשער בית הספר שהוכשר על ידי חברות הכשרה שאושרו על ידי משטרת ישראל ומונחים על ידה למתן מענה לשני איומים מרכזיים:

א. פעילות חבלנית עוינת

ב. פגיעה בביטחון הציבור.

2.2.2 האבטחה במוסדות החינוך תתחיל עם ביצוע סריקת הבוקר (חצי שעה לפחות לפני תחילת הלימודים), ותסתיים בשעה שתיקבע על ידי קצין האבטחה של משטרת ישראל ו/או קב"ט מוסדות החינוך הרשותי על פי שעות הלימודים הפורמליות.

2.2.3 השמירה לאחר שעות הלימודים הפורמאליות – בחוגים, באירועים ובטקסים שונים – תתבצע לאחר תיאום עם המשטרה ועל פי הנחייתה.

2.2.4 האחריות המבצעית הכוללת להפעלת המאבטחים והפיקוח השוטף עליהם מוטלים על משטרת ישראל. ההפעלה היום-יומית של המאבטחים מבוצעת באמצעות הקב"טים ברשויות המקומיות.

2.2.5 פעילות המאבטחים מפוקחת על ידי חברת האבטחה כפי שמפורט בהסכם שנחתם בין החברה לבין הרשות המקומית ועל פי הנחיות המשטרה בנדון.

2.3 תפקידי המאבטח

2.3.1 על המאבטח לנעול את כל השערים במוסד החינוכי ולבצע סריקות בוקר לפני תחילת הלימודים בכל תחום בית הספר ובסביבה הקרובה ולאתר אנשים, חפצים וכלי רכב חשודים.

2.3.2 עליו לבצע סריקות לפני ההפסקות ובסיום יום הלימודים.

2.3.3 עליו לסייע בכל נושא ביטחוני.

2.3.4 עליו לזהות את האנשים המעוניינים להיכנס למוסד החינוכי על כבודתם ועל כלי הרכב שלהם.

2.3.5 עליו לרשום אנשים וכלי רכב זרים הנכנסים לתחומי בית הספר.

2.3.6 עליו למנוע כניסה של אנשים וכלי רכב לא מורשים. בדיקה למורשים תבוצע על פי הנהלים.

2.3.7 עליו לפקח מבחינה ביטחונית על הנעשה בחצר בית הספר ובסביבתו, ובכלל זה תחנות הסעה לתלמידים וכלי רכב החונים בקרבת בית הספר.

2.3.8 במקרה של פעילות עוינת במוסד עליו לפעול לנטרול הפעילות.

2.3.9 שמירה צמודה בשער

א. במהלך שעות הלימודים יימצא המאבטח בקרבת שער הכניסה הראשי למוסד, בעמדה שלטת שתאפשר לו פיקוח על רחבת שער הכניסה ועל חצר בית הספר ומתן מענה בעת אירוע חריג. בפרקי הזמן שבהם התלמידים מגיעים/מתפזרים קיימת חשיבות רבה לתצפית ולשליטה על נתיבי הגישה למוסד החינוכי, שכן מדובר בשעות ידועות, במתכונת קבועה ובריכוז תלמידים רב מחוץ לגדרות. בפרקי זמן אלה על המאבטח/ השומר לגלות עירנות ודריכות ולהיות מוכן להגיב אף על אירוע העלול להתרחש מחוץ לכותלי בית הספר.

ב. כל שערי המוסד יהיו נעולים במשך כל זמן הלימודים, בכפיפות להוראות קב"ט הרשות ובתיאום עם קצין האבטחה של משטרת ישראל.

- ג. המאבטח יבדוק את המבקשים להיכנס למוסד ויאפשר כניסת אנשים שאושרה על ידי מנהל בית הספר.
- ד. כאשר אדם בלתי מוכר למאבטח יבקש להיכנס למוסד, יבדוק המאבטח את זהותו באמצעות תעודת זהות, או באמצעות כל תעודה מזהה אחרת, יברר את מטרת כניסתו, ויעביר את הפרטים אל המזכירות (באמצעות טלפון, אינטרקום, רץ או אישית), והמזכירות תאשר או תאסור את כניסת האדם. אם יש בידי האדם שהורשה להיכנס תיק או חבילה, יש לבדקם. יש לוודא שהמבקר אכן פונה למזכירות או להנהלה.
- ה. לאחר ששערי המוסד החינוכי ייסגרו אסור להכניס אנשים, כולל הורים ואחים או אחיות של תלמידים, ללא אישור מנהל מוסד החינוך.
- ו. יש לרשום את פרטי הנכנסים בשערי מוסד החינוך ביומן הנכנסים, כל יום בדף נפרד.
- ז. בכל מקרה שעל המאבטח לעזוב לזמן קצר את השער לצורך סריקה או מסירת הודעה למזכירות עליו לנעול את השער ולהשאיר עליו שלט "המאבטח בסריקה".
- ח. המאבטח ידווח במערכת הדיווח (1800) על שעת התחלת העבודה ועל שעת סיומה.

2.3.10 סריקה

- א. השעות שבהן המוסד ריק מאדם הן קריטיות, ואפשר בנקל להניח בשעות אלה מטענים במוסד או לחדור לתוכו. משום כך הסריקה היא אחד המרכיבים החיוניים באבטח מוסדות החינוך, מרכיב שאין לוותר עליו ושאין לו תחליף. יש אפוא להקפיד על ביצוע הסריקה כהלכה בכל חצרות/ מבני המוסד החינוכי.
- ב. מטרת הסריקה היא לבדוק אם הונחו/הוסתרו אמצעי לחימה/נשק במוסד החינוכי או מחוץ למוסד, סמוך לגדר, וכן לגלות אם חדר למוסד גורם עוין או פלילי (לעניין הנשק בלבד).
- ג. יש להבחין בין סריקת הבוקר, המתחילה ומסתיימת לפני כניסת התלמידים לשטח המוסד, ובין סריקות שוטפות, שיש לבצע בשעות הלימודים:

(1) סריקת הבוקר

- (א) במוסד חינוך שקיים בו מאבטח תבוצע הסריקה על ידי המאבטח. **במקום שאין בו מאבטח ייערך המוסד החינוכי לביצוע הסריקה בתיאום עם קב"ט הרשות ולפי הנחיית משטרת ישראל (הקב"ט יגדיר למאבטח ולאדם הסורק במוסד חינוכי שאין בו מאבטח את גזרת הסריקה של כל אחד מהם).**
- (ב) חל איסור מוחלט על כניסת תלמידים לשטח בית הספר בטרם בוצעה סריקה על ידי המאבטח בהתאם לנהלים.

(ג) שיטת הסריקה

- יש לבדוק את כלי הרכב, את החצרות ואת פחי האשפה הנמצאים בסמיכות למוסד החינוכי לפני שהמאבטח/השומר נכנס למוסד החינוכי.

- יש לבצע בדיקה חיצונית של המבנים כדי לגלות פריצות או חדירות למבנים (אין להיכנס לתוך מבנה אם קיים חשש שהוא נפרץ או שחדר לתוכו גורם עוין; במקרה של חשש כזה יש לדווח על כך מיד למפקח חברת האבטחה/לקב"ט הרשותי ולמשטרת ישראל, וכן יש להרחיק את המורים ואת התלמידים).
- יש לסרוק את החצר כדי לבדוק אם הונחו/הוסלקו בה אמצעי לחימה/כלי נשק (דגש מיוחד יושם על סריקה סמוך לגדרות, מבפנים ומבחוץ, וכן בתחנות האוטובוסים/ההסעות שאוכלוסיית בית הספר משתמשת בהן ובפחי אשפה הסמוכים לגדר המוסד).
- יש לסרוק את כל השטח החיצוני של המוסד בדגש על פחי אשפה, על מגרשי חול, על בלוני גז, על ארונות חשמל, על צמחייה ועל כל מקום אחר העלול לשמש להסתרת מטען/אמצעי לחימה/כלי נשק.

(ד) אופן ביצוע הסריקה

- טרם הגעת המאבטח לשער המוסד יבצע סריקה מהמעגל החיצוני לכניסה למוסד לאיתור חריגים (כלי רכב, אדם, חפצים וכו') במרחק של כ-50 מ'.
- המאבטח יתקרב לשער המוסד, ובמקביל יסתכל לכיוון כלי הרכב בקרבת הכניסה לאיתור אנשים, חפצים וכלי רכב חשודים.
- הסריקות בשטח המוסד יבוצעו ב-2 מדרגים:
מדרג ראשון: בחינה ויזואלית של שטח המוסד לאיתור אדם או חפץ חשוד
מדרג שני: ביצוע סריקה יסודית לאיתור חריג תוך פתיחת פחי אשפה והסתכלות לתוכם, פתיחת ארונות חשמל, הסתכלות בתוך עציצים וכו'.
- בכל מקרה שבו נמצא דבר "חריג", הגם שהוא נראה תמים כגון כדור, תיק, קופסת משחק וכו', חל איסור מוחלט על המאבטח לגעת בחפץ, ועליו להזמין מיד ניידת משטרה תוך דיווח בהתאם לנהלים.
- רק בגמר הסריקה יינתן האישור לתלמידים ולעובדים להיכנס למוסד.

(2) סריקות שוטפות

- (א) הסריקה השוטפת במוסד תבוצע על ידי מאבטח פעמיים במשמרת לפחות (לא כולל את סריקת הבוקר), ותיערך בעיקר סמוך לגדר ובאתרי המשחקים השונים. במקום שאין בו מאבטח ייערך המוסד החינוכי לביצוע הסריקה על פי הנחיות המשטרה ובתיאום עם קב"ט הרשות/קב"ט מוסדות החינוך.

- (ב) רצוי לקיים סריקות לפני היציאה להפסקות וסמוך אליה.
- (ג) בזמן יציאה לסריקות ינעל המאבטח את שער בית הספר ויציב שלט "בסריקה" עד לחזרתו.
- (ד) כל מקרה של גילוי חפץ חשוד במהלך הסריקה אין לגעת בו; יש לבודד את האזור ולהודיע על כך לגורמי הביטחון.
- (ה) על המאבטח לתעד את הסריקות ביומן סריקות.

2.3.11 אבטחה ניידת

- א. ההחלטה על הצורך באבטחה ניידת תיקבע על ידי משטרת ישראל.
- ב. קיימים שני סוגים של אבטחה ניידת:
 - אבטחה רגלית, המתבצעת בתחום המוסד
 - אבטחה ממונעת, הנערכת בין מוסדות החינוך על ידי משטרת ישראל, ניידות מוסדות החינוך של הרשות וניידות פיקוח עירוניות.

2.3.12 אבטחה רגלית

- א. פעילות זו תבוצע בעיקר בבתי ספר אזוריים, בבתי ספר פנימייתיים מבודדים ובבתי ספר על-יסודיים המשתרעים על שטח גדול.
- ב. האבטחה הרגלית תבוצע בתחום המוסד החינוכי.
- ג. תפקיד האבטחה הרגלית הוא לשמור על גזרה מסוימת במוסד גדול או לשמור על המוסד במקרה של העדר גדר או של פרצות בה.
- ד. האבטחה הרגלית יכולה להתבצע על ידי המאבטח שינעל את שער המוסד בעת ביצוע פעולת האבטחה הניידת או בסידור אחר שייקבע על ידי המנהל של מוסד החינוך ועל ידי קב"ט מוסדות החינוך של הרשות המקומית.
- ה. האבטחה הרגלית תנוע באותה גזרה, תוך כדי סריקה ותצפית ניידת על חצר המוסד ועל סביבתו.
 - ו. זר המנסה להיכנס למוסד בנסיבות מחשידות, יש לעכבו ולהזעיק את משטרת ישראל.
 - ז. במקרה של גילוי חפץ חשוד במוסד או סמוך לגדר יש לנהוג לפי המפורט בנוהל זה.

2.3.13 אבטחה ממונעת

- א. האבטחה הממונעת תבוצע על ידי משטרת ישראל ו/או על ידי הרשות באמצעות ניידות מוסדות חינוך ו/או ניידות משטרת ישראל ו/או ניידות של הרשות.
- ב. קב"ט הרשות יכין תכנית למאבטחים ויתדרך אותם, וכן יבצע פיקוח ובקרה עליהם.

2.3.14 הנחיות למוסד חינוכי שאין בו מאבטח

- א. באחריות מנהל/ת המוסד החינוכי למנות בעל תפקיד שיגיע בבוקר טרם הגעת התלמידים על מנת לבדוק אם יש מפגעים וחפצים חשודים העלולים לסכן את התלמידים במרחבי הלמידה ובחצר בית וכן יודא שלא נשאר אף תלמיד במרחבי הלמידה ובחצר המוסד החינוכי בתום יום הלימודים, בהתאם לסדר הפעולות הבא:
 1. בעת הבדיקה יהיה שער המוסד נעול.

2. בעת איתור מפגע/חפץ חשוד במוסד החינוכי, יש לדווח באופן מידי למונהל המוסד החינוכי.

3. לאחר סיום הבדיקה יעמוד בעל התפקיד בשער המוסד ויוודא שייכנסו אך ורק תלמידים, סגל המוסד החינוכי ומורשים.

4. לאחר כניסת התלמידים ובשעה שתיקבע על ידי מנהל המוסד החינוכי יינעל השער ולא תתאפשר כניסה ו/או יציאה של תלמידים שלא באישור מנהל המוסד החינוכי.

5. בתום יום הלימודים תתבצע בדיקה פיזית שלא נשאר אף תלמיד במרחבי הלמידה ובחצר המוסד החינוכי ולאחר מכן יינעל השער.

2.4 מרכיבי ביטחון, בטיחות וחירום

2.4.1 כללי

מרכיבי הביטחון למוסד חינוכי הם אמצעים תומכים ומשלימים של מערך האבטחה הכולל לצורך מתן מענה למגוון האיומים הקיימים, והם באים לסייע למנהל, לרכז הביטחון, הבטיחות והחירום הבית-ספרי ולמאבטח בסיכול ובמניעה של ניסיונות לפגיעה בתלמידים ובסגל ההוראה.

2.4.2 מרכיבי הביטחון, הבטיחות והחירום שחובה להתקינם בכל בית ספר על פי הנחיות משטרת ישראל

א. גדר תקנית תקינה (ראה מפרט 124 בנספח לסעיף זה)

ב. שער כניסה להולכי רגל

ג. שער כניסה לרכב

ד. שערי יציאת חירום (מספרם יהיה בהתאם לגודל המוסד)

ה. מערכת כריזה

ו. אמצעי קשר בין ביתן השומר למזכירות (קשר/ אינטרקום/ טלפון)

ז. עמדת מאבטח (ביתן שמירה)

ח. מערכת סינון מרכזית בבית ספר חדש שנבנה החל משנת 2011

ט. מערכת התראה לרעידת אדמה בבית ספר חדש שנבנה החל משנת 2011.

2.4.3 מרכיבי הביטחון, הבטיחות והחירום שמומלץ להתקינם בבתי ספר קיימים

א. מערכת סינון מרכזית במקלט/במרחב מוגן

ב. מערכת התראה בפני רעידת אדמה

ג. דיווחית/כורזית

ד. מערכת טמ"ס.

2.4.4 האחריות להתקנת מרכיבי הביטחון, הבטיחות והחירום היא של הרשות המקומית/הבעלות על המוסד החינוכי.

2.4.5 יש חשיבות רבה לשמירה על תקינותם, על שלמותם ועל כשירותם של מרכיבי הביטחון. על המנהל לדווח מיידית לרשות המקומית/ לבעלות על כל תקלה שהיא במרכיבי הביטחון שהוזכרו לעיל ולפעול לתיקונם.

2.5 עירנות והסברה

2.5.1 אחד המרכיבים החשובים ביותר של ביטחון המוסד הוא עירנותם של הנמצאים בו לכל הנוגע לנושא הביטחון. הגברת המודעות וטיפול תודעת הביטחון יושגו על ידי פעולות הסברה ושיחות מכוונות בנושאי ביטחון בשעות מחנך. תינתנה דוגמאות של אירועי חירום שונים שאירעו לאחרונה (אפשר לצטט מתוך עיתונים). בשיחות אלה תוסברנה שיטות הפעולה העיקריות של ארגוני הטרור, כגון הנחת מטעני חבלה במקומות הומים מאדם ותקיפה "מזדמנת" של אדם בודד באמצעות נשק קר כמו סכין וכד'.

2.5.2 יש להסביר לתלמידים את כללי ההתנהגות במקרה של מציאת חפץ חשוד.

2.5.3 קב"ט הרשות, באמצעות רכז הביטחון של בית הספר, יתלה כרזות הסברה בנושאי הביטחון השונים על לוח המודעות באופן שאפשר יהיה לעיין בהן ולקראן.

2.5.4 רכז הביטחון של בית הספר יקיים בתחילת שנת הלימודים אספות הסברה כיתתיות/שכבתיות שתפרטנה את סדרי האבטחה ואת אופן ההתנהגות בשגרה ובחירום בבית הספר.

2.5.5 תבוצע הדרכת "חפץ חשוד" בכל שכבה על פי המתכונת הזאת:

א. לכיתות א'-ד': על ידי מורים מחנכים (אפשר לקבל מערך שיעור מפורט מקב"ט הרשות)

ב. לכיתות ה'-ו': על ידי קב"ט מוסדות החינוך ברשות המקומית

ג. לכיתות ז'-ט': על ידי משטרת ישראל, בתיאום עם קב"ט מוסדות החינוך

ד. לכיתות י'-י"ב: על ידי חבלן משטרת ישראל, בתיאום עם קב"ט מוסדות החינוך.

2.5.6 פעולות ההסברה והתרגול תתבצענה במהלך החודשים הראשונים של שנת הלימודים.

3. כוננות

3.1 מצבי כוננות

3.1.1 משטרת ישראל קובעת שלושה מצבי כוננות מבחינת אבטחת מוסדות החינוך:

א. **מצב כוננות 1** הוא מצב שגרה, שבו מתקיימות פעולות אבטחה שוטפות כפי שנקבעו ליום-יום.

- ב. **מצב כוננות 2** מתקיים לקראת תקופת החגים, תאריכים רגישים והתרעות כלליות, ומחייב את תדרוך המאבטחים על ידי קב"ט הרשות בהתאם להנחיות המעודכנות של המשטרה.
- ג. **מצב כוננות 3** הוא מצב שבו מערכת האבטחה נערכת לסיכול פעילות חבלנית עוינת (פח"ע) לנוכח ידיעות מוחשיות הנוגעות לאזור מסוים. זהו מצב המחייב תגבור מאבטחים לפי קביעת המשטרה ונקיטת צעדי זהירות נוספים במוסד, תדרוך סגל המוסד להגברת העירנות וביצוע סיורים מוגברים של ניידות משטרת ישראל באזור.
- 3.1.2 מצב כוננות יכול להקיף את כל הארץ או רק אזור מסוים, על פי הנתונים והשיקולים של גורמי הביטחון, משטרת ישראל וצה"ל.

3.2 הכרזה על מצב כוננות

- 3.2.1 על מצב כוננות באבטחת מוסדות חינוך יחליטו משטרת ישראל וצה"ל, כל גוף בתחום אחריותו הטריטוריאלית.
- 3.2.2 ההודעה על החלטה להיכנס למצב כוננות תינתן, בכתב או בעל פה, באחת משתי הדרכים האלה:
- א. מגורמי הביטחון, ממשטרת ישראל ומצה"ל, באמצעות האגף הבכיר לביטחון במשרדנו וקצין הביטחון המקומי למוסדות החינוך
- ב. במישרין על ידי קב"ט הרשות.

3.3 תגבור האבטחה

- 3.3.1 עם קבלת ההודעה על העלאת מצב הכוננות באבטחת מוסדות החינוך תתוגבר האבטחה על פי ההוראות שיינתנו על ידי משטרת ישראל ובאחריותה, כדלקמן:
- א. משטרת ישראל תעבה במידת הצורך את מספר המאבטחים במוסדות החינוך.
- ב. תוצב תצפית או תוצבנה תצפיות בהתאם לצורך ולתנאי השטח.
- ג. יוגברו הפיקוח וביקורי ניידות המשטרה במוסדות החינוך לפי דרישה ממחלקת האבטחה במשטרת ישראל.
- ד. ישוננו מחדש נוהלי ההתנהגות בעת אירוע פח"ע לצוותי המורים והעובדים ולתלמידים.
- ה. רכז הביטחון, הבטיחות והחירום יוודא שנושאי הנשק במוסד מקרב עובדי ההוראה וסגל המוסד שקיבלו את הנשק ממוסד החינוך או מהרשות המקומית כנשק ארגוני אכן נושאים עמם את נשקם בעת שהותם בין כותלי בית הספר.

3.4 מצב של הגברת העירנות

- 3.4.1 במקרים מסוימים תינתן על ידי כוחות הביטחון או על ידי קציני הביטחון למוסדות החינוך הודעה לבית הספר שעליו להגביר את העירנות. אין

בהודעה זו משום הכרזה על מצב כוננות, שכן היא נמסרת בנסיבות שאינן מחייבות מצב כוננות, אלא נדרשת יותר עירנות באבטחה.

3.4.2 במקרים אלה לא ישונו באופן מהותי סדרי האבטחה בבית הספר, אך המנהל והעוזר לביטחון יודאו את עירנות המורים והסגל.

3.5 סיום מצב הכוננות

ההודעה על סיום מצב הכוננות באבטחת מוסדות החינוך תינתן על ידי משטרת ישראל, באמצעות האגף הבכיר לביטחון במשרדנו וקב"טי הרשויות.

4. **נספח** מפרט 124 - "גדר ביטחון, רשת מולחמת"

חוזר מנכ"ל תשעג/2(א), כ"ד בתשרי התשע"ג, 10 באוקטובר 2012